

De vergeten brief

Kate Morton bij Boekeryj:

Het geheim van de zusters
De vergeten tuin
De vergeten brief
De vertrouweling
Aan de rand van het meer
De dochter van de klokkenmaker

Kate Morton

De vergeten brief

*Als er een verloren gewaande brief wordt bezorgd krijgt Edie eindelijk
de kans om haar moeder beter te leren kennen*

Eerste druk 2011
Negende druk 2019

ISBN 978-90-225-8603-7
ISBN 978-94-602-3044-8 (e-book)
NUR 302

Oorspronkelijke titel: *The Distant Hours*
Oorspronkelijke uitgever: Allen & Unwin
Vertaling: Bob Snoijink
Omslagontwerp: Johannes Wiebel | punchdesign
Omslagbeeld: © Patrick Wang / Shutterstock en © Brian Wells / Trevillion Images
Zetwerk: Mat-Zet bv, Soest

© 2010 by Kate Morton
© 2011 voor de Nederlandse taal: Meulenhoff Boekeryj bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

*Voor Kim Wilkins,
die me heeft aangespoord te beginnen;
en voor David Patterson,
die tot de laatste punt aan mijn zijde is gebleven.*

Stil... Hoor je hem?

De bomen wel. Die weten als eerste van zijn komst.

Luister! De bomen van het dichte, donkere woud laten hun bladeren sidderen en trillen als vliedunne schelpen van geslagen zilver. De listige wind slingerd door de kruinen en fluistert dat het gauw zal beginnen.

De bomen weten het, want zij zijn oud en hebben het allemaal al eens eerder meegemaakt.

Er is geen maan.

Het is een maanloze nacht wanneer de Mud Man komt. De nacht heeft een paar zachte leren handschoenen aangetrokken. Hij heeft een zwart laken over het landschap getrokken, maar het is een list, een vermomming, de betovering van de slaap zodat alles daaronder zacht zal sluimeren.

Het is niet een en al duisternis, want alles heeft gradaties en textuur. Kijk maar naar de ruige wolligheid van de samengepakte bomen, de uitgestrekte lappendeken van landerijen en de gladde blubbergracht. Maar toch. Alleen wie alle pech van de wereld heeft, zal doorhebben dat iets zich op die ongerijmde plek heeft bewogen. Wie dat ontgaat, heeft voorwaar enorm geboft. Want geen mens heeft de Mud Man ooit zien verrijzen zonder het met de dood te moeten bekopen.

Daar... Zie je wel? De smalle, zwarte slotgracht vol modder ligt er niet meer stil bij. Er is een bel verschenen, daar, op het breedste stuk, een zwoegende bel en sidderende rimpeltjes die het vermoeden wekken...

Maar je wendt het hoofd af! Heel verstandig. Die aanblik is niets voor jou. In plaats daarvan richten we onze aandacht op het kasteel, want daar beweegt zich ook iets.

Hoog in de toren.

Kijk maar, je zult het zien.

Een jong meisje werpt de dekens van zich af.

Uren daarvoor is ze naar bed gebracht; in een belendend vertrek ligt haar

kindermeisje zacht te snurken en te dromen van zeep en lelies en grote glazen warme, verse melk. Maar het meisje is van iets wakker geworden; ze richt zich tersluiks op. Ze schuift over het schone witte laken naar de rand van het bed en zet haar voeten naast elkaar als twee smalle, bleke blokken op de houten vloer.

Er is geen maan om naar of bij te kijken en toch wordt ze naar het raam getrokken. Het bespikkelde glas voelt koud aan; ze voelt de ijskoude nachtlucht glinsteren wanneer ze op de boekenkast klimt en boven de rij afgedankte lievelingsboeken van vroeger gaat zitten, boeken die ten prooi zijn gevallen aan haar haast om op te groeien. Ze trekt haar nachtjapon strak over haar bleke benen en legt haar wang in het kommetje tussen haar knieën.

Daarbuiten is de wereld, waar mensen als mechanische poppen rondscharrelen.

Ze is van plan die eerdaags met eigen ogen te gaan aanschouwen. Dit kasteel mag dan sloten op alle deuren en tralies voor de ramen hebben, maar die zijn om dat andere ding buiten te houden en niet om haar op te sluiten.

Dat andere ding.

Ze heeft wel verhalen over hem gehoord. Hij is een legende. Een vertelling van lang geleden. De tralies en sloten dateren uit een tijd waarin de mensen nog in zulke dingen geloofden. Geruchten over monsters die verscholen in grachten op mooie meisjes azen. Een man die heel vroeger onrecht was aangedaan; die door zijn verlies telkens weer op wraak uit is.

Maar het jonge meisje – dat zich niet graag zo omschreven zou horen – wordt niet meer gekweld door monsters en andere sprookjes uit haar kindertijd. Ze is rusteloos, modern en volwassen en hunkert ernaar om te ontsnappen. Dit raam en dit kasteel zijn niet langer voldoende, en toch heeft ze voorlopig niets anders en daarom staart ze maar somber naar buiten.

Daarbuiten, een stuk verderop in de plooi tussen de heuvels, dommelt het dorp in slaap. In de verte kondigt het doffe geluid van een trein, de laatste van die avond, zijn aankomst aan: een eenzame, onbeantwoorde roep en de kruijer met zijn stugge pet haast zich naar buiten om het sein op veilig te zetten. Een stroper in het naburige bos bekijkt zijn vangst en droomt ervan naar huis te gaan en in bed te kruipen, terwijl een pasgeboren baby huilt in een bouwvallig huis aan de rand van het dorp.

Doodgewone gebeurtenissen in een wereld waarin alles logisch is. Waarin de dingen alleen worden waargenomen als ze er zijn en gemist worden wanneer dat niet het geval is. Een heel andere wereld dan die waarin het meisje zich na het wakker worden bevindt.

Want daar beneden, dichterbij dan waarnaar het meisje heeft gekeken, is iets aan de hand.

De slotgracht is gaan ademen. Heel diep in de modder klopt het klamme hart van een begraven man. Uit de diepte verrijst een zacht geluid als het kreunen van de wind, maar dan anders, en het blijft nerveus boven het oppervlak hangen. Het meisje hoort het; althans, ze voelt het, want de fundering van het kasteel wortelt in de modder en het kreunen kruipt door het gesteente van de muren omhoog, de ene verdieping na de andere en ongemerkt door de boekenkast waarop ze zit. Een boek waarop ze ooit dol is geweest, tuimelt op de grond en het meisje in de toren schrikt.

De Mud Man doet plotseling één oog open en hij beweegt het loerend heen en weer. Denkt hij op dat moment al aan zijn verloren gezin? Aan dat aantrekkelijke vrouwtje en de twee mollige, witte baby's die hij heeft achtergelaten? Of reikt zijn herinnering verder terug naar zijn jongensjaren toen hij met zijn broer tussen lange, witte stengels op de akkers door holde? Of gaan zijn gedachten misschien uit naar die andere vrouw die hem liefhad voor zijn dood? Wier vleiende aandacht en weigering om nee te horen de Mud Man alles hebben gekost...

Er verandert iets. Het meisje voelt het en huivert. Ze drukt haar hand op het ijskoude, beslagen raam en laat een stervormige afdruk achter. Het spookuur is nabij, al weet ze niet dat het zo heet. Er is niemand meer die haar nu kan helpen. De trein is weg, de stroper ligt naast zijn vrouw, zelfs de baby slaapt, want hij heeft het opgegeven alles wat hij weet aan de wereld te verkondigen. Op het kasteel is het meisje achter het raam de enige die wakker is; haar kinde-meisje snurkt niet meer en haar ademhaling gaat nu zo licht dat je bijna zou denken dat ze bevroren is; de vogels in het kasteelpark zwijgen ook en hebben hun kopje onder hun trillende vleugels gestoken met de ogen stijf dichtgeknepen tegen de dingen die komen gaan.

Het meisje is de enige; plus de man die in de modder ontwaakt. Zijn hart klopt nu sneller want zijn tijd is gekomen en lang zal het niet duren. Hij draait zijn polsen en enkels en verheft zich uit zijn modderige slaappleats.

Niet kijken, ik smeeek het je, wend het hoofd af wanneer hij uit de modder verrijst en uit de slotgracht klautert, wanneer hij op de zwarte, drassige oever staat, zijn armen opheft en diep inademt. Wanneer hij zich herinnert hoe het is om te ademen, lief te hebben en pijn te voelen.

Kijk in plaats daarvan maar naar de donderwolken. Zelfs in het donker

kun je ze zien aankomen. Een rommelende stoet boze wolken als vuisten die vechtend naderbij rollen tot ze vlak boven de toren hangen. Brengt de Mud Man de storm met zich mee, of is het andersom? Niemand die het weet.

In haar schuilplek neigt het meisje het hoofd wanneer de eerste druppels, aanvankelijk met tegenzin, tegen het glas spetteren waarop ze haar hand heeft gelegd. Het is een mooie dag geweest, niet te warm, en de avond was koel. Over regen rond middernacht is niets gezegd. Morgen zullen de mensen verrast de doorweekte aarde zien, op hun hoofd krabben en naar elkaar glimlachen: ‘Stel je voor! Dat we daardoorheen zijn geslapen!’

Maar kijk! Wat is dat? Er klimt een massieve vorm langs de toren omhoog. De gestalte klimt snel en vakkundig; het lijkt onmogelijk, want dat speelt toch geen mens klaar?

Hij bereikt het raam van het meisje. Ze kijken elkaar recht aan. Zij ziet hem door het natgeregende glas waarop hij nu beukt. Ze doet haar mond open om te gillen, om hulp te roepen, maar juist op dat moment verandert alles.

Hij verandert voor haar ogen. Ze kijkt dwars door de lagen modder heen, door generaties duisternis, razernij en verdriet, naar het gezicht van de mens eronder. Het gezicht van een jongeman. Een vergeten gezicht. Een gezicht waaruit zo veel verlangen, verdriet en schoonheid spreekt, dat ze zonder na te denken haar hand uitsteekt om het raam open te doen, zodat hij uit de regen naar binnen kan komen.

Raymond Blythe, *The True History of the Mud Man*, Voorwoord

DEEL I

Een verdwaalde brief wordt toch bezorgd

1992

Het begon met een brief. Een brief die lange tijd verloren was gewaand, die een halve eeuw in een vergeten postzak op de schemerige zolder van een eenvoudig huis in Bermondsey had gezeten. Ik moet er wel eens aan denken, aan die postzak; aan die honderden liefdesbrieven, kruideniersrekeningen, verjaardagskaarten en briefjes van kinderen aan hun ouders, die daar samengepakt in het donker lagen te zuchten en hun gedwarsboomde boodschappen fluisterden en maar wachtten tot iemand besepte dat ze daar lagen. Want weet je, ze zeggen dat een brief altijd naar een lezer zoekt, dat woorden, of je het nu leuk vindt of niet, een manier vinden om aan het licht te komen en hun geheimen prijs te geven.

Vergeef me, ik ben romantisch, een gewoonte die ik heb aangenomen door jarenlang met een zaklantaarn negentiende-eeuwse romans te lezen toen mijn ouders dachten dat ik sliep. Wat ik bedoel, is dat het vreemd is om te bedenken dat de hele geschiedenis anders was uitgepakt als Arthur Tyrell iets meer verantwoordelijkheidsgevoel aan den dag had gelegd en de bewuste kerstavond in 1941 niet te diep in het glaasje had gekeken en naar huis ging om in een dronken roes weg te zakken in plaats van zijn post te bezorgen, als de postzak niet op zijn zolder was weggestopt en tot zijn dood een halve eeuw later verborgen was gebleven, toen zijn dochter hem vond en de *Daily Mail* belde. Dat het anders was uitgepakt voor mijn moeder, voor mij, en vooral voor Juniper Blythe.

Waarschijnlijk heb je er destijds wel over gelezen; het stond in alle kranten en was op het journaal. Channel 4 wijdde er zelfs een uitzending aan waarin ze een aantal geadresseerden vroegen over hun brief te vertellen, over hun specifieke stem uit het verleden die hen was komen verrassen. Er was een vrouw wier vriendje in de RAF had gezeten en de man met de verjaarskaart van zijn geëvacueerde zoon, het jongetje dat ongeveer een week later omkwam door een verdwaalde granaatscherf. Ik vond het een uitstekend programma: het speelde zich in hoofdstukken af en de verhalen werden afgewisseld met oude foto's van de oorlog. Ik moest een paar keer huilen, maar dat

zegt weinig; de tranen staan mij al gauw in de ogen.

Maar mama deed er niet aan mee. De producer belde haar om te vragen of er iets bijzonders in de brief stond wat ze met het publiek wilde delen, maar ze zei nee, het was gewoon een oude bestelling van een kledingwinkel die al lang was verdwenen. Maar dat was niet waar. Dat weet ik, omdat ik erbij was toen de brief werd bezorgd. Ik zag haar reactie en die was allesbehalve gewoon.

Het was op een ochtend eind februari en de winter had het land nog in de greep, er lag rijp op de perken en ik was komen helpen met het zondagsmaal. Dat doe ik wel vaker omdat mijn ouders het prettig vinden, al ben ik vegetariër en weet ik dat mijn moeder in de loop van de maaltijd een bezorgde trek op haar gezicht krijgt, die vervolgens plaatsmaakt voor een gekwelde uitdrukking, tot ze zich niet langer kan beheersen en de statistieken over eiwit en bloedarmoede me om de oren vliegen.

Ik schildte aardappels boven de gootsteen toen de brief door de gleuf in de voordeur viel. De post komt doorgaans niet op zondag, dus er had al een belletje bij ons moeten gaan rinkelen, maar dat was niet het geval. Ik had het te druk met bedenken hoe ik mijn ouders moest vertellen dat Jamie en ik uit elkaar waren. Dat was al twee maanden zo. Ik wist dat ik vroeg of laat iets moest zeggen, maar hoe langer het duurde, des te verkalkter de woorden leken. En ik had zo mijn redenen om te zwijgen: mijn ouders hadden van meet af aan argwaan jegens Jamie gekoesterd, ze konden niet goed overweg met emotionele schokken en mama zou zich nog meer zorgen maken dan anders als ze wist dat ik alleen in mijn appartement woonde. Maar het meest zag ik op tegen het pijnlijke gesprek dat op mijn aankondiging zou volgen. Om eerst verbijstering, daarna schrik en vervolgens berusting op het gezicht van mijn moeder te zien, wanneer ze beseftte dat haar moederschap voorschreef dat ze iets van troost moest bieden... Maar terug naar de post. Het geluid van iets wat met een zachte plof op de mat viel.

‘Kun jij dat even halen, Edie?’

Dat was mijn moeder. (Edie ben ik, het spijt me, dat had ik wel eerder mogen zeggen.) Ze knikte naar de gang en gebaarde met de hand die niet in de cloaca van de kip zat.

Ik legde de aardappel neer, veegde mijn handen af aan een theedoek en ging de post halen. Er lag maar één brief op de Welkom-mat: een officiële envelop van het postkantoor met het stempel DOORGESTUURDE POST. Dat las ik mijn moeder hardop voor toen ik ermee de keuken in kwam.

Inmiddels was ze klaar met het vullen van de kip en ze droogde ook haar

handen af. Met een fronsje, meer uit gewoonte dan door een bepaalde verwachting nam ze de brief van me aan en pakte ze haar leesbril van de ananas in de fruitschaal. Ze las het stempel van het postkantoor, trok even haar wenkbrauwen op en maakte de buitenste envelop open.

Inmiddels had ik me weer op de aardappels gericht, een taak die misschien interessanter was dan mijn moeder een brief te zien openen, dus spijt het me dat ik haar gezicht niet zag toen ze de kleinere envelop tevoorschijn haalde en het broze bezuinigingspapier en de oude postzegel zag, toen ze de brief omdraaide en de naam las die achterop stond. Sindsdien heb ik me dikwijls verbeeld hoe het bloed op slag uit haar gezicht wegtrok en hoe haar vingers begonnen te beven, zodat het een poosje duurde voordat ze de envelop kon openscheuren.

Wat ik me niet hoeft te verbeelden is het geluid. Dat afschuwelijke keelgeluid, onmiddellijk daarop gevolgd door een raspand gesnik dat de keuken vulde, zodat mijn schilmesje uitgleed en ik me in mijn vinger sneed.

‘Mam?’ Ik liep naar haar toe en sloeg een arm om haar schouder, uitkijkend dat ik niet op haar jurk bloedde. Maar ze zei niets. Ze kon niets uitbrengen, vertelde ze later. Ze bleef stokstijf staan terwijl de tranen over haar wangen rolden en ze dat rare envelopje, waarvan het papier zo dun was dat ik het hoekje van de opgevouwen brief die erin zat kon zien, tegen haar boezem drukte. Daarna verdween ze naar haar slaapkamer boven met een kielzog van halfzachte instructies over de kip en de oven en de aardappels.

Er viel een ongemakkelijke stilte toen ze weg was. Ik bleef heel kalm en bewoog me rustig om het niet nog erger te maken. Mijn moeder is geen huilebalk, maar dit incident – haar ontsteltenis en schok – voelde merkwaardig vertrouwd, alsof we dit al eens eerder hadden meegemaakt. Na een kwartier waarin ik afwisselend aardappels schilde, nadacht over van wie de brief kon zijn en me afvroeg wat me te doen stond, klopte ik eindelijk bij haar aan om te vragen of ze een kop thee wilde. Ze was inmiddels tot bedaren gekomen en we gingen tegenover elkaar aan de kleine formicatafel in de keuken zitten. Ik deed alsof ik niet zag dat ze had gehuild en zij vertelde over de inhoud van de brief.

‘Een brief,’ zei ze, ‘van iemand die ik lang geleden heb gekend. Toen ik nog maar een jaar of twaalf, dertien was.’

Ik moest denken aan een foto op het nachtkastje van oma toen ze oud en stervende was. Drie kinderen, van wie de jongste mijn moeder was, een meisje met kort, donker haar dat op een verhoging op de voorgrond zat. Het was vreemd, maar ik had honderden keren aan mijn oma’s bed gezeten,

maar nu kon ik me het gezicht van dat meisje niet meer voor de geest halen. Misschien hebben kinderen nooit echt belangstelling voor wie hun ouders waren voordat zij werden geboren, althans niet voordat er iets bijzonders gebeurt dat licht op het verleden werpt. Ik nam een slokje thee in afwachting van het vervolg.

‘Ik denk niet dat ik je veel over die tijd heb verteld, hè? Die oorlogstijd, de Tweede Wereldoorlog. Het was een verschrikkelijke tijd, zo veel verwarring, zo veel dingen die kapotgingen. Het leek wel...’ Ze slaakte een zucht. ‘Nou ja, het leek wel alsof het leven nooit meer gewoon zou worden. Alsof de wereld scheef stond en niets hem ooit weer rechtop kon krijgen.’ Ze sloeg haar handen om de dampende theekop en staarde erin.

‘Ons gezin – mama en papa, Rita, Ed en ik – woonde in een huisje in Barlow Street, in de buurt van de Elephant and Castle, en daags na het uitbreken van de oorlog werden kinderen zoals wij op school bijeengebracht, moesten we naar het station lopen en werden we op de trein gezet. Ik zal het nooit vergeten, wij allemaal met onze naamkaartjes en gasmaskers en plunjezakken, en de moeders die van gedachten waren veranderd en over de weg naar het station aan kwamen hollen, schreeuwend naar de conducteur dat hij hun kinderen uit de trein moest halen; en die vervolgens naar de oudere kinderen riepen om op de kleintjes te letten en ze geen moment uit het oog te verliezen.’

Ze keek een poosje stil voor zich uit en beet op haar onderlip terwijl het tafereel zich voor haar geestesoog afspeelde.

‘Wat zul je bang zijn geweest,’ zei ik zacht. We zijn niet zo lichamelijk in onze familie, anders had ik haar hand wel gepakt.

‘Eerst wel.’ Ze zette haar bril af en wreef in haar ogen. Haar gezicht had zonder die bril iets kwetsbaars en onafs, als een nachtdiertje dat in de war is van het daglicht. Ik was blij dat ze hem weer opzette en haar verhaal hervatte. ‘Ik was nog nooit eerder van huis weg geweest en had nog nooit een nacht zonder mijn moeder doorgebracht. Maar mijn oudere broer en zus waren bij me en naarmate de reis vorderde en de onderwijzer repen chocola ging uitdelen, kikkerde iedereen op en begonnen we de ervaring bijna als een avontuur te beschouwen. Kun je je dat voorstellen? Ons was de oorlog verklaard, maar wij zaten met z’n allen liedjes te zingen, peer uit blik te eten, naar buiten te kijken en “ik zie, ik zie wat jij niet ziet” te spelen. Kinderen kunnen heel veerkrachtig zijn, weet je, soms op het harteloze af.

Uiteindelijk kwamen we in een plaatsje dat Cranbrook heette, waar we in groepen werden verdeeld en in bussen geladen. De bus waarin ik met Ed en

Rita zat, bracht ons naar het dorp Milderhurst waar we in de rij naar een zaal werden gedirigeerd. Daar werden we opgewacht door een groep vrouwen van het dorp die een glimlach opgeverfd hadden en een lijst in de hand hadden. We moesten in de rij gaan staan, terwijl mensen rondzwermden om een keus te maken.

De kleintjes gingen snel van de hand, vooral de leuke. Ze dachten zeker dat die minder werk zouden opleveren, dat ze minder Londense maniertjes zouden hebben.’ Ze glimlachte ironisch. ‘Daar zouden ze gauw op terugkomen.’

Ze vervolgde: ‘Mijn broer werd er al snel uitgepikt. Hij was een sterke jongen, groot voor zijn leeftijd en de boeren zaten om hulp te springen. Kort daarop verdween Rita met haar schoolvriendin.’

Nou, dat was het dus. Ik legde mijn hand op de hare. ‘O, mama.’

‘Het was niet erg.’ Ze trok haar hand los en gaf me een tikje op de vingers. ‘Ik was niet de laatste, er waren er nog meer... zoals een jongetje met een ernstige huidaandoening. Ik weet niet hoe het hem is vergaan, maar hij stond daar nog in die zaal toen ik wegging.’

Weet je dat ik mezelf nog jarenlang heb gedwongen beurs fruit bij de groenteboer te kopen als ik dat het eerste in handen kreeg? Niks bekijken en terugleggen op de plank als het niet in topconditie was.’

‘Maar uiteindelijk hebben ze je toch gekozen.’

‘Ja, uiteindelijk werd ik toch meegenomen.’ Ze ging zachter praten, frommelde aan iets op haar schoot en ik moest me vooroverbuigen om haar te verstaan. ‘Ze was een laatkomer. De zaal was bijna leeg, de meeste kinderen waren weg en de vrijwilligsters van de Women’s Voluntary Service waren de theespullen al aan het opruimen. Ik moest een beetje huilen, maar ik deed het onopvallend. Toen kwam zij opeens naar binnen stevenen en de hele sfeer leek wel te veranderen.’

‘Veranderen?’ Ik trok mijn neus op en moest denken aan die scène in *Carrie* wanneer de lamp ontploft.

‘Het is moeilijk uit te leggen. Heb je nooit iemand gekend die zijn eigen sfeer met zich mee lijkt te brengen, wanneer ze ergens komen?’

Mogelijk. Onzeker haalde ik mijn schouders op. Mijn vriendin Sarah doet hoofden omdraaien waar ze ook gaat; niet echt een atmosferisch verschijnsel, maar toch...

‘Nee, natuurlijk niet. Het klinkt zo mal als ik het zo zeg. Wat ik bedoel, is dat ze anders was dan de andere mensen... meer... Ach, ik weet het niet. Gewoon méér. Op een merkwaardige manier heel mooi, met lang haar, grote, nogal wilde ogen, maar dat was niet het enige waardoor ze eruit sprong. Des-

tijds, in september 1939, was ze pas zeventien, maar alle andere vrouwen leken wel ineem te krimpen toen zij binnenkwam.’

‘Van ontzag?’

‘Ja, dat is het woord, van ontzag. Ze waren verbaasd om haar te zien en wisten zich niet goed een houding te geven. Uiteindelijk nam een van hen het woord en vroeg of ze haar kon helpen, maar het meisje gebaarde alleen maar achteloos met haar lange vingers en zei dat ze haar evacu e kwam halen. Dat zei ze. Niet een willekeurige evacu e, maar h a r evacu e. En daarna liep ze recht op de plek af waar ik op de grond zat. “Hoe heet je?” vroeg ze en toen ik mijn naam noemde, zei ze met een glimlach dat ik na die lange reis wel moe zou zijn. “Wil je bij mij logeren?”

Ik knikte. Dat moest wel, want ze wendde zich tot de bazigste vrouw en zei dat ze mij mee naar huis zou nemen.’

‘Hoe heette ze?’

‘Blythe,’ zei mijn moeder, terwijl ze een lichte huivering onderdrukte. ‘Juniper Blythe.’

‘En zij heeft die brief geschreven?’

Mama knikte. ‘Ze bracht me naar de mooiste auto die ik ooit had gezien en naar de plek waar zij met haar oudere tweelingzussen woonde, door een smeedijzeren poort, over een slingerende oprijlaan tot we bij een kolossaal gebouw van natuursteen midden in de dichte bossen kwamen. Milderhurst Castle.’

Het leek wel een naam uit een gruwelverhaal en mijn haren gingen een beetje overeind staan omdat ik me mama’s snik herinnerde toen ze de naam en het adres van de vrouw achter op de envelop las. Ik kende wel verhalen over ge evacueerde kinderen en een aantal dingen dat ze te verduren hadden en vroeg ademloos: ‘Was het vreselijk?’

‘O, nee, allerminst. Helemaal niet vreselijk, integendeel zelfs.’

‘Maar die brief... Daarvan moest je toch...’

‘De brief verraste me, anders niet. Een herinnering van lang geleden.’

Ze viel stil en ik moest denken aan de enormiteit van de evacuatie, hoe angstaanjagend en vreemd die voor haar als kind moest zijn geweest, om naar een plek te worden gestuurd waar alles en iedereen anders is. De herinneringen aan mijn eigen kindertijd waren nog vers, de afschuw om in nieuwe, enerverende situaties terecht te komen, de banden die heel snel uit nood werden gesmeed – banden met gebouwen, meelevende volwassenen en bijzondere vrienden – om te overleven. Toen ik aan die noodvriendschappen dacht, schoot me iets te binnen. ‘Ben je er na de oorlog ooit terug geweest, mama? In Milderhurst?’

Ze keek met een ruk op. ‘Natuurlijk niet. Waarom zou ik?’

‘Ik weet het niet. Om bij te praten; gedag te zeggen. Om je vriendin weer eens te zien.’

‘Nee,’ zei ze beslist. ‘Ik had mijn eigen familie in Londen, mijn moeder kon me niet missen en bovendien was er na de oorlog veel opruimwerk te doen. Het leven ging weer door.’ En met die woorden daalde de bekende slui-er weer tussen ons in en ik besepte dat het gesprek voorbij was.

Die gebraden kip is er uiteindelijk bij ingeschoten. Mama zei dat ze geen trek had en vroeg of ik het heel erg zou vinden een keertje over te slaan. Het leek me onaardig haar eraan te herinneren dat ik toch geen vlees at en dat mijn aanwezigheid meer een dienst aan haar was, dus zei ik maar dat het prima was en stelde voor dat ze even ging liggen. Dat vond ze wel een goed idee, en terwijl ik mijn spullen in mijn tas stopte, slikte zij ter voorbereiding al twee paracetamol en waarschuwde ze dat ik mijn oren moest bedekken tegen de wind.

Mijn vader bleek door alles heen geslapen te zijn. Hij is ouder dan mijn moeder en is een paar maanden geleden met pensioen gegaan. Niet werken doet hem geen goed; door de week zwerft hij door het huis, op zoek naar dingen die hij kan repareren of opruimen, waar mama gek van wordt, en op zondag zit hij in zijn leunstoel. Het door God gegeven recht van de heer des huizes, zegt hij tegen iedereen die het maar wil horen.

Ik drukte een kus op zijn wang en vertrok. Ik trotseerde de kou op weg naar de metro, moe en van mijn stuk om alleen terug te moeten naar dat stinkend dure appartement dat ik tot voor kort met Jamie had gedeeld. Pas ergens tussen High Street Kensington en Notting Hill Gate besepte ik dat mama me niet had verteld wat er in de brief stond.

Een herinnering licht op

Nu ik het allemaal opschrijf, ben ik teleurgesteld in mezelf. Maar iedereen is gezegend met de deugd van wijsheid achteraf en nu ik weet wat er te vinden was, kun je je met recht afvragen waarom ik niet op zoek ging. En ik ben ook niet op mijn achterhoofd gevallen. Een paar dagen later spraken mama en ik elkaar weer aan de thee en hoewel ik opnieuw naliet iets over mijn veranderde omstandigheden te zeggen, vroeg ik haar wel wat er in de brief stond. Ze wuifde de vraag weg en zei dat het niet belangrijk was, weinig meer dan een groet; dat haar reactie alleen maar het gevolg was van de verrassing. Toen besefte ik nog niet hoe goed mijn moeder kon liegen, anders had ik misschien reden gehad te twijfelen, om door te vragen en op haar lichaamstaal te letten. Maar dat doe je niet, hè? Instinctief geloof je wat mensen je vertellen, vooral mensen die je goed kent, familie, degenen die je vertrouwt; althans dat doe ik instinctief. Of deed.

Dus vergat ik Milderhurst Castle en mama's evacuatie een poosje, het merkwaaardige feit dat ik haar er nog nooit over had gehoord inclusief, zelfs. Het was vrij eenvoudig weg te verklaren; dat is meestal zo als je maar hard genoeg je best doet. Mama en ik konden het goed met elkaar vinden, maar waren nooit echt intieme vriendinnen geweest, en we hadden bepaald geen voorliefde voor lange, gezellige gesprekken over vroeger. Noch over het heden, trouwens. Naar haar eigen zeggen was het een prettige maar vergeetbare ervaring geweest; er was geen reden om die met mij te delen. God mag weten dat ik voldoende voor háár verzwegen.

Moeilijker te verklaren was het sterke, merkwaaardige gevoel dat me overviel toen ik haar reactie op de brief zag, de onverklaarbare zekerheid van een belangrijke herinnering waarop ik niet de vinger kon leggen. Iets wat ik had gezien of gehoord en weer was vergeten en dat nu ergens in een donkere nis van mijn bovenkamer fladderde en weigerde stil te zitten zodat ik er een naam aan kon geven. Het fladderde maar door en ik vroeg me af, deed mijn uiterste best om me te herinneren of er eerder, jaren geleden, ook al eens een brief was gekomen. Maar het was nutteloos. Het diffuse, korrelige gevoel

weigerde vaste vorm aan te nemen en ik stelde vast dat het hoogstwaarschijnlijk mijn oververhitte verbeelding was, waarvoor mijn ouders me altijd hadden gewaarschuwd; dat die me nog eens in moeilijkheden zou brengen als ik niet uitkeek.

Destijds had ik dringender zaken aan mijn hoofd. Met name waar ik ging wonen als de periode van de vooruitbetaalde huur was verstreken. Het half jaar vooruit was Jamies afscheidscadeau geweest, een soort excuus, een compensatie voor zijn betreurenswaardige gedrag, maar in juni was het afgelopen. Ik had de kranten uitgespeld en etalages van makelaars afgeschuimd op zoek naar een eenkamerappartement, maar met mijn bescheiden inkomen bleek het lastig om een woning te vinden die ook maar enigszins in de buurt van mijn werk lag.

Ik ben redactrice bij uitgeverij Billing & Brown. Dat is een klein familiebedrijf hier in Notting Hill, eind jaren veertig opgericht door Herbert Billing en Michael Brown, aanvankelijk als een manier om hun eigen toneelstukken en poëzie uit te brengen. Volgens mij stonden ze in het begin nogal in aanzien, maar de afgelopen decennia, toen grotere uitgevers een breder segment van de markt bestreken en de belangstelling van het publiek voor gespecialiseerde titels afnam, zijn we gereduceerd tot het uitgeven van genres die we met een vriendelijk woord ‘specialiteiten’ noemen en genres die we minder vriendelijk ‘trivia’ noemen. Meneer Billing – Herbert – is mijn baas; hij is ook mijn mentor, held en beste vriend. Ik heb er niet veel, althans niet van het levende, ademende soort. En dat bedoel ik niet op een treurige, eenzame manier; ik ben gewoon niet het type voor legers vrienden en mensenmassa’s. Ik ben goed met woorden, maar niet de gesproken variant. Ik denk dikwijls hoe heerlijk het zou zijn om alleen relaties op papier te onderhouden. En in zekere zin denk ik dat ik dat ook doe, want ik heb talloze andere vrienden, ingebonden exemplaren met ontelbare pagina’s glorieuze inkt, verhalen die zich telkens weer op dezelfde manier ontvouwen, maar nooit hun aantrekkingskracht verliezen, verhalen die me bij de hand nemen en me via poorten naar werelden van doodsangst en betoverende verrukking brengen. Opwindende, waardige, betrouwbare metgezellen, sommige vol wijze raad, maar helaas slecht toegerust om me voor een paar maanden een logeerkamer aan te kunnen bieden.

Want hoewel ik geen ervaring had in het verbreken van een relatie – Jamie was mijn eerste echte vriendje, het soort waarmee je je een toekomst voorstelt – vermoedde ik dat dit bij uitstek een periode was om bij vrienden een beroep op een wederdienst te doen. Om die reden wendde ik me tot Sarah.

We zijn altijd buurmeisjes geweest en bij ons vond ze een tweede thuis als haar vier jongere broertjes en zusjes in een stelletje wilde beesten veranderden en zij een goed heenkomen zocht. Ik voelde me geveleid dat Sarah het nogal saaie huis in een buitenwijk als een toevluchtsoord beschouwde, en ook op de middelbare school bleven we dikke vriendinnen tot Sarah een keer te vaak was betrapt op roken achter de toiletten en ze haar wiskundelessen inruilde voor een opleiding tot schoonheidsspecialiste. Nu werkt ze als freelancer voor tijdschriften en filmopnamen. Haar succes is natuurlijk geweldig, maar betekende helaas dat ze in het uur van mijn nood in Hollywood filmsterren in zombies veranderde en haar appartement met zijn logeerkamer aan een Oostenrijkse architect had onderverhuurd.

Ik zat een poosje in de rats en stelde me tot in de pikantste details voor wat voor leven ik zou moeten leiden zonder dak boven het hoofd, totdat Herbert in al zijn ridderlijkheid me de divan in zijn appartementje onder de uitgeverij aanbood.

‘Na alles wat je voor mij hebt betekend?’ zei hij toen ik vroeg of hij dat wel zeker wist. ‘Jij hebt me uit de goot geraapt. Je hebt me gered!’

Hij overdreef. Ik had hem nooit echt in de goot aangetroffen, maar ik wist waar hij op doelde. Ik was pas een paar jaar bij hem in dienst en eigenlijk op zoek naar een baan die wat uitdagender was, toen meneer Brown overleed. En Herbert had het zo moeilijk met de dood van zijn partner dat ik het niet over mijn hart verkreeg hem in de steek te laten. Hij leek niemand anders te hebben dan zijn moddervette hondje, en al zei hij het nooit met zo veel woorden, het was duidelijk dat hij en meneer Brown meer dan alleen zakenpartners waren geweest. Hij at niet meer, waste zich niet meer en dronk zich op een ochtend een stuk in de kraag met gin, hoewel hij geheelonthouder is.

Veel keus leek ik niet te hebben. Ik maakte eten voor hem klaar, nam de gin in beslag en toen de resultaten erg slecht waren en zijn belangstelling niet te wekken was, ging ik de boer op om nieuw werk binnen te halen. In die tijd gingen we folders voor lokale middenstanders drukken. Herbert was zo dankbaar toen hij erachter kwam, dat hij mijn beweegredenen ernstig overschatte. Hij ging me zijn protegé noemen en kikkerde aanzienlijk op wanneer hij over de toekomst van Billing & Brown praatte; hoe hij en ik het bedrijf ter nagedachtenis van meneer Brown nieuw leven in zouden blazen. Zijn ogen sprankelden weer en ik stelde het zoeken naar een andere baan nog een poosje uit.

En daar zit ik nu. Acht jaar na dato, tot Sarahs grote verbazing. Het valt niet mee om uit te leggen aan iemand zoals zij – een creatief en intelligent

wezen dat uitsluitend op haar eigen voorwaarden werkt – dat andere mensen er andere maatstaven voor levensgeluk op na kunnen houden. Ik werk samen met mensen op wie ik gesteld ben, ik verdien genoeg om in mijn levensonderhoud te kunnen voorzien (zij het misschien niet in een driekamerappartement in Notting Hill), ik mag mijn dagen doorbrengen met het spelen met woorden en zinnen, ik help mensen met het uitdrukken van hun ideeën en het vervullen van hun publicatiedromen. Bovendien ben ik niet gespeend van vooruitzichten. Nog vorig jaar heeft Herbert me tot vicepresident gepromoveerd, al zijn hij en ik de enigen die fulltime op de uitgeverij werken. Er was zelfs een kleine plechtigheid en zo. Susan, deeltijdmedewerkster, bakte een cake van een pond en kwam op haar vrije dag, zodat we met zijn drieën alcoholvrije wijn uit theekopjes konden drinken.

Met het oog op de dreigende uitzetting aanvaardde ik dankbaar Herberts aanbod om bij hem in te trekken; het was echt een heel roerend gebaar, vooral omdat hij maar zo'n piepklein appartementje had. Ik had ook geen andere keus. Herbert was reuze in zijn sas. 'Geweldig. Jess zal niet weten hoe ze het heeft; ze is dol op bezoek.'

En zo bereidde ik me in mei voor om het appartement waar Jamie en ik hadden gewoond te verlaten, om de laatste blanco pagina van ons verhaal om te slaan en een nieuw verhaal te beginnen dat helemaal van mij alleen was. Ik had een baan, ik was gezond, ik had een heleboel boeken; ik moest alleen dapper zijn en de grauwe eenzame dagen onder ogen zien die zich eindelijk voor me uitstrekten.

Een en ander in aanmerking genomen, vond ik dat ik het wel goed deed. Het kwam maar heel zelden voor dat ik zwolg in de poel van mijn sentimenteelste fantasieën. Op zulke momenten zocht ik een stil, donker hoekje op – waar ik me des te beter geheel aan mijn fantasie kon overgeven – en stelde ik me tot in de bijzonderheden die bleke dagen in de toekomst voor, waarop ik door onze straat zou lopen, bij ons gebouw zou blijven staan om naar boven te kijken, naar de vensterbank waarop ik vroeger mijn kruiden kweekte en het silhouet van iemand anders op het raam zag vallen. Dan ving ik een glimp op van de schemerige barrière tussen het verleden en het heden en was ik me heel bewust van de lichamelijke pijn van het besef nooit meer terug te kunnen...

Tot duurzame frustratie van mijn moeder was ik als klein meisje een dagdromer. Ik bracht haar tot wanhoop wanneer ik dwars door een modderplas liep, of wanneer ze me met een ruk van de stoeprand en het traject van een

voorbijsnellende bus moest terugtrekken, en dan zei ze dingen als: ‘Het is gevaarlijk om in je eigen hoofd te verdwalen,’ of: ‘Straks leer je nooit zien wat er echt om je heen gebeurt. Daar komen ongelukken van, Edie. Je moet uit je doppen kijken.’

Zij had makkelijk praten. De wereld had nog nooit zo’n verstandige en praktische vrouw als zij gekend. Maar dat was minder makkelijk voor een meisje dat in haar hoofd had geleefd vanaf het moment dat ze zich kon afvragen: ‘Stel dat...’ En natuurlijk bleef ik dagdromen, ik werd alleen geraffineerder in het verbergen ervan. Maar in zekere zin had ze gelijk, want door mijn obsessie met mijn grauwe sleurtoekomst na Jamie was ik totaal onvoorbereid op wat er daarna gebeurde.

Eind mei kregen we op kantoor een telefoontje van een autodidactische spokenfluisteraar, die een manuscript over zijn ontmoetingen met wezens van gene zijde op Romney Marsh wilde uitgeven. Als zich een potentiële nieuwe klant aandient, doen we ons best om hem te behagen en daarom reed ik in Herberts stokoude vijfdeurs Peugeot naar Kent om kennis te maken en hem hopelijk binnen te halen. Ik zit niet vaak achter het stuur en heb een hekel aan de snelweg als het druk is, dus toog ik bij het krieken van de dag op weg in de hoop dat ik zo meer kans maakte ongedeerd Londen uit te komen.

Om negen uur was ik op mijn bestemming. De ontmoeting ging van een leien dakje – we haalden hem binnen, contracten werden getekend – en tegen twaalf was ik alweer op de terugweg. Inmiddels was het veel drukker op de weg, iets waartegen Herberts auto, die niet harder ging dan tachtig zonder het risico te lopen dat er een band af zou vliegen, in het geheel niet was opgewassen. Ik manoeuvreerde naar de langzame rijstrook, maar trok toch veel gefrustreerd getoeter en schuddende hoofden. Het doet de ziel geen goed om als hindernis te worden gedoodverfd, vooral als je geen keus hebt, dus bij Ashford verliet ik de snelweg en koos een route binnendoor. Ik heb een vreselijk richtingsgevoel, maar er lag een wegenboek in het handschoenenkastje en ik moest regelmatig stoppen om het te raadplegen.

Het kostte me ruim een half uur om volledig te verdwalen. Ik weet nog steeds niet hoe het kon gebeuren, maar waarschijnlijk speelde de oeroude kaart een rol. Het kan ook zijn dat ik te veel op het panorama lette – akkers overdekt met sleutelbloemen, wilde bloemen die de greppels langs de weg sierden – terwijl ik waarschijnlijk op de weg had moeten letten. Hoe dan ook, ik wist niet waar op de kaart ik me precies bevond en reed over een smal weggetje dat werd overschaduwed door kolossale, gebogen bomen, toen ik ten slotte moest erkennen dat ik geen idee had of ik naar het noorden, zuiden, oosten of westen reed.